

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana:

Vse leto . . . . . f. 4.50

Pol leta . . . . . „ 2.30

Četrt leta . . . . . „ 1.20

Pri oznanilih in ravno tako pri „planicah“ se plačuje za navadno tristočno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat

7 „ „ „ 2 krat

6 „ „ „ 3 krat

Za večje črke po prostoru in pri oznanilih vsak pot 30 kr. za kolek.

SOČA

Glasiló slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternolliju in Soharju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belvedere 179“ in „Via della caserma 60“

Naročnina in dopisi naj se blago voljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dolencu v Gorici, Con. del Cristo 186 blizu živinskega trga, kjer se nahaja tudi upravnistvo. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri urednistvu.

Združenje občin na Goriškem.

Ko smo prvi članek o tem velevažnem uprašnji v Soči priobčili, objubili smo, da ponatiseemo tudi poročilo, s katerim je dotični odsek v zadnji sesiji priporočal načrt postave zaradi večjih županij. A ko smo videli, da cela dežela skoro soglasno obsoja sklep deželnega zbora kot prenačljen in prepovršen, preplašili smo se in hoteli smo počakati, da dojdejo vse pritožbe skupaj, predno se kaj o tej zadevi spregovorimo. In prišlo jih je mnogo, več nego smo pričakovali. Skoro cela Furlanija se je oglašila in za njo ogromna večina slovenskih občin zoper združenje. Vse te pritožbe pa obsegajo toliko važnih razlogov, da jih ne bo mogla vlada prezirati reševaje zborov predlog, saj jih celo deželni odbor nij mogel, ko je postavo predložil v dosego cesarske sankcije, kakor mu je bilo naloženo.

Nas sicer niso vsi ti razlogi prepričali, da združenje občin za važnejša opravila ne bi bilo koristno in celo potrebno, a vendar smo si po njih še bolje vtrdili mnenje, katero smo uže o svojem času objavili, da se je zbor v resnici prenačlil, kajti tako vitaino prashanje se ne da čez noč rešiti. Toda pustimo pred vsem občin-ke pritožnice same govoriti, čujmo, kako onsedajo o nameravanem združenji:

„Priljubljenemu načelu“, pravijo one „da se se združenjem občin nabere več premoženja skupaj in več intelligentnih močij, da velike občine tudi laže opravljajo naloge svojega in izročenege področja; a težko je določiti, koliko površje naj obsega občina, koliko duš naj šteje in koliko premoženja naj ima, da se sme inovati velika občina.

Do zdaj še nij nikakor dognano, da selajne občine niso zadosta velike in zato je tudi težko kaj ta-

cega trditi. Sedajne občine niso umetno združene, marveč so se ustanovile in razvile vsled skupnih interesov, enakih šeg in navad, one so uže stare, zgo-lovinske skupščine. Nij prav in se ne more nikakor odobravati, da se spreminjajo take organične ustanovitve, katere se naslanjajo na zgodovino in na navado, dokler nij dokazano, da je to potrebno ali prav gotovo koristno.

Dosedajne skušaje kažejo, da so se naše občine uže dobro izurile v svojih poslih in da jih zadosta rečno opravljajo, da majhne občine ročnejše in natančnejše spolnujejo svoje dolžnosti. S pomočjo deželnega odbora in političkih gospod se je nadejati, da pride vse to še veliko boljše, posebno kedar se pomnožijo in zboljšajo šole v deželi. Za to nij niti potrebno niti koristno, da se skupaj stlačijo selajne občine v preobširne in umetno sestavljene županije. Kolikor toliko se vendar mora spoštovati ponos sedajnih občin na njih neodvisnost; nikomur nij ljubo, da se drugi utikajo v njih opravila, tudi občinam ne.

Dalje tožijo, da deželnozbornski predlog postave ne spoštuje avtonomije, katera je občinam zagotovljena in da lomi pravice, ki so si jih pridobile. Od glavnega kraja oddaljenim občinam je skoro nemogoče, da bi bile primerno zastopane v starešinstvu, ker se ne bodo mogle tako v obilnem številu deležiti volitev, kakor bi trebalo, občina, kler bi sedež županije in prav bližnje občine, bodo imele v tem in tudi v drugih ozirih velike prednosti. Ker volijo starešinstva ude krajnega šolskega svetovalstva, ude pomožnega okrajnega šolskega svetovalstva in cestne odbornike, bodo tudi v tem oziru sedajne županije na škodo, ker se ne bodo mogle neposredno deležiti teh volitev. Pri županstvenem seleži se volijo tudi volilci deželnih in državnih poslancev; zaradi daljave, zgube časa, stroškov in dru-

gih nepriležnostij pojde le malo volilcev iz oddaljenih krajev na volišče in tako postane najvažnija pravica mnogim illusorična. Interessi daljnih občin se bodo sploh boljše zanemarjali, ker bo v središči skoro zmemrom več na občinskih zastopnikov.

„Po postavi 28. decembra 1868“, trdijo dalje pritožnice, „se imajo občine samo takrat združiti, kadar je dokazano, da zares ne morejo spolnovati svojih postavnih dolžnostij. Da se pa kaj takega dokaže, treba stvar rečno in natančno preiskavati. Namen omenjene postave nij ta, da bi se občine splošno in brez razločka v velike skupščine zedinile, ampak na nje podlagi se sme zaukazati združenje posameznih občin samo v takih primerljajih, kakor šni so v postavi določeni. Načrt nove postave dovoljuje katastro. občinam oskrbovanje premoženja in lastnih opravil v mejah občine, s tem priznava, da so opravilom svojega delokroga kos; ker je pa lastni delokrog občin obširnejši in važnejši od izročenege, more se po pravici sklopiti, da tudi izročena opravila lahko oskrbujejo.“

„Nikakor bi pa ne bilo prav, nove, večje županije za to ustvarjati, da bi se jim izročila še druga državna opravila, katera uže lahko omagajo sedajne političke gospodske, če le hočejo. Ker se niso meje postavile mej lastnimi opravili, katere bi ostale katastro. občinam in onimi, ki bi jih prevzele nove županije, nastali bi prav gotovo kompetenčni prepiri.

Veliko primernejše bi bilo, da bi se za oskrbovanje takih opravil in dolžnostij, zaradi katerih ima mnogo občin skupne, enake interese, osnovali posebni zastopi, kakoršni so na Štirskem okrajni zastopi, sedajne županije naj bi se pa pustile, kakoršne so.

Ker je katastro. občinam na voljo dano, da prevzamejo same oskrbovanje lastnih opravil, ali pa ne, — imeli bomo raznovrstne občine, namreč: lokalne

LISTEK.

Nagelj.

(Zgodovinska črtica.)

Niso vse cvetice enako priljubljene, tudi ne ob vsakem času. Pred nekaterimi stoletji je bil tulipan jako v navadi, in baš ta šega je še mrzlokrvne Holandeže k takim čnom pripravila, ki se ne dajo opravičiti. A le malo časa je tulipan, katerega sinemo po pravici piva mej cvetcam imeinovati, bil na prestolu šege in moče. V spremembi časa so si druge cvetice prisvojile kraljevo palico in danes zasela kamelelija prvo mesto pri viši gospodi. — Pravo ljulstvo nij tej spremembi polvrženo; kakor je nekdanj čislal, tako ljubim in spoštuje tudi zdaj rožo, rumene vijolice, rožmarin in pred vsem pa nageljne. In res, nageljni tudi jako malo zahtevajo pri vzreji, da imajo le dosta svetlobe — pa je dobro, in kako krasne barve in kako prijetna dišava!

Poglejmo si zgo.lovino te cvetice; poslušajmo, od kod je prišla, kde se je nasečila, in kako je bila v različnih deželah sprejeta!

V starem veku je bil naš nagelj nepoznan; ne naravoslovci ne pesniki, ne grški ne rimski, se ga ne spominjajo. Kar Theophrast navaja pod imenom dianthos ali Pinnus pod Flos Jovis, to nij naš nagelj, ker oui pisatelji pravijo, da nijma njejednega ne najmaujšega duha. Nageljni starib, o katerih Columella govori, da z rožami, lilijami in hyacanthi kuhinjski vrt lepotečijo, gotovo niso bili nč družega, kakor divji mak. Mogoče, da so davni narodi divje nageljne imeli, ker vrsta diantha je jako bogata. Sicer rase nagelj tudi divje, in v Italiji ne more biti domač, sicer bi ga bili Rimci uže poznali.

Zgo.lovina nageljna nij prav gotova, izgubila se nam je, in mi moramo biti zadovoljni s pravljico.

Joinville je prvi pisatelj, ki govori zanesljivo o našem nagelju, in on pravi, da Ludovik Sveti ga je v tuniški okolici našel in leta 1270 v Evropo

prenesel. Iz prijetno dišečega duha je sklepal, da ta cvetica mora biti tudi za zdravilo pripravna; takaj je dal po tem iz nje mazilo napraviti, ki je tudi res bilo mnogim v zdravilo. Ko so se vrnili iz križanske vojne, prinesli so to cvetico tudi seboj in imenovali so jo v spomin nekdanjega njenega domovja tanki. Lepi barve in dobro dišeči duh, to je tujece veliko boljše na-se vlekle, nego njena zdravilna moč. Na južnem Francoskem se je ulomčila in se je v kratkem času tako razširila, kakor bi bila tukaj domača. Kmalu je bila priljubljena cvetica vsemu narodu, in v 14. stoletji je Foisard spisal hvalno pesen na vijolice in nageljne. Znani kralj René Anjouski, katerega je hvaležno ljulstvo dobrega kralja imenovalo, je nageljne mačno čislal. On je svoje ljubljence z lastno roko sadil in gradil, in njegova šega v vzreji je neki še selaj v Toulouse in okolici v navadi.

Za časa vitezev je bil nagelj v obče razširjen in posebno priljubljen gospem; na slikah iz onih časov nahajamo često nagelj v rokavi lepega spola. Iz Francoskega so se nageljni hitro razširili po Italiji in drugih sosednih deželah. Na Lombardskem so uže 16. stoletja rasli divje. Na Angleško so prišli leta 1597 iz Poljskega, napravili so čudno pot in ob istem času so Španjci je nesli v novo iznajden svet, kler so bili tako čislani in priljubljeni, kakor v domači zemlji.

Ne samo na Francoskem, ampak povsod, kler se je nasečil, je bil nagelj tako v dobrem imenu, da se je za slavo v rožo boril. Roža in nagelj sta si tekmeča. Posebno v čisljih je pri gospeh. Antoine Migauld, ki je v svoji l. 1560 na svitlo prišli razpravi več strani posvetil nagelju, pravi o tem:

„Zaradi svojega duha in svoje vonjave je gospem tako priljubljen, da ne doboš morda nobene, ki bi ga ne imela v vrtu ali v prstenih loncih na oknu. Čuditi se je, da tako lepo in blago dišeča cvetica je bila starim čisto nepoznana, — cvetica, ki gledé lepote, mnogovrstnosti, velikosti in dišave nij nič manje vredna nego roža; da, ta cvetica bode rožo še celo spodrnila, in zaostaja za ono le v tem, da presna roža na

daljavo svojo dišavo pošilja, a jo tudi takoj izgubi; nagelj pa obdrži svojo moč, svojo vonjavo še štiri dni. Razprava je jako bogata pravljica o nageljnih. Tako nahajamo tukaj posebno misel o izviru te blagodišeče vonjave. Nekateri mislijo, piše Migaud, da so vrtnarji v korenine žebince postavili, da bi ovetica dober duh imela. In res spominja ta duh nageljnov na žebičnik — caryophyllus — in to ime so imeli nageljni tudi v vednosti do Linneja.

Leta 1600 izdal je general Condé kajiga pod naslovom: „Kako se vzrejajo najlepši nageljni?“ Sploh se je v istem času mnogo o tej cvetici pisalo. Tudi druge okolščine govore za to, da je bila ta cvetica v velikem spoštovanji in da se ji vedno skrbno gradili. V začetku 17. stoletja se je razširila po Holandskem, kler so bili najboljši vrtnarji; in čestili so jo še boljše, kakor preje tulipane. Leta 1640 je prišla v Belgijo, tukaj je postala vzreja prav popolna. Leta 1702. štel je Réa nič manje, nego 300 različnih nageljnov. Za časa cvetenja mlh laških držav so odgojevali tamošnji ljudje na mnogovrstne načine, in trudili so se, kako bi to neprecenljivo cvetico še boljše požlahtnili. Vzredili so tako polno cvetje v različnih podobah, pri čemer se je duh tudi oblačil.

Kljubu vsemu temu je nagelj, kakor vse na svetu, mubasti šegi in navadi podvržen. Od konca 17. stoletja je bil splošno priljubljen ljudstvo, ali kmalu so ga začeli zančevati oni, kateri so ga preje najbolje spoštovali. In danes je od imenitnejše gospode popolnem pozabljen, akopram je sedaj tudi tako lep in dobrodišeč, kakor je bil nekdanj.

V viših krogih se ga zanemarija, v nižih pa je še vedno ena in ista ljubav do njega. Nageljnova zgo.lovina ima v sebi kos občne človeške zgodovine. Nagelj ima osodo skupno z drugimi stvarmi, ki so popreje enemu samemu priljubljene, ki pa kesneje postanejo občno blago, blago vsega človeštva. In kakor je nagelj to pot napravil, upajmo, da bode tudi človeška prosveta isto pot napravila. Če je sedaj omika le delež nekaterih stanov, bode s časom gotovo v obče razširjena. Tako naj bo!

V. BAER.

občine ali županije, katere bodo oskrbovale lastna opravila, zadevajoča celo županijo in izročena opravila; v teh županijah bodo pa katastralne občine z lastnim gospodarstvom in katastralne občine brez njega; vsled tega gotovo tudi ne bo manjkalo kompetentnih prepirnostij.

V novi postavi niso vrejene pravice in dolžnosti, katere so sedajne županije kot take prevzele ali pridobile, ker bi bilo neobhodno potrebno, ker one ne bi bili v sedajni sestavi in se na eni strani združijo z drugimi, na drugi pa razdružijo v katastralne občine. Stroški se bodo prav gotovo izdatno pomnožili, kajti za oskrbovanje skupnih opravil nastanejo novi stroški, uni pa za gospodarstvo katastr. občin in za oprejanje njim pridržanih poslov ostanejo, kakoršni so. Starešinam, kateri bodo od daleč k sejam prihajali, se bode morala primerna odškodnina odločiti za zgubo časa, trud in potne stroške. Sposobnih županov ne bo lahko dobiti, kajti viti zastoj viti za plačilo ne bo nikdo rad zamudne in težavne službe opravljal.

Za velike županije bo trebalo sposobnih, dobro plačenih uradnikov; s tem se vrede burokratizem tudi v občine in občinski tajniki bodo navadno gospodarili. Dalje se treba ozirati tudi na stroške, potrato časa in na nadležnosti, katere bodo imeli vsi tisti, ki bodo morali po svojih opravilih od daleč v občinski urad hoditi. Ker se imajo tudi občine različnih sodnij-kih okrajev združiti, nastanejo iz tega nove zmešnjave posebno za to, ker se cestni konkurenčni okrajji vjemajo se sodniskim.

Skoro vse občine dokazujejo v svojih pritožbah, da imajo zadosta pripomočkov za oskrbovanje dosedajnih opravil in da nij tedaj niti potrebno niti koristno, da se jim zoper njih voljo samostalnost jemlje in nevšečno združenje vsiljuje.

To so poglobitni razlogi, zaradi katerih se pritožujejo naše občine zoper sklenjeno združenje.

(Konec prih.)

Dopisi.

V Gorici 1. aprila 1874. Smo v velikem tednu in ž njim je začela v Gorici prava spomlad. Letos je spomlad za skoro 3 tedne pozneje začela, kakor druge leta, in še zdaj so večeri prav mrzli; vendar pa je to dobro znamenje in naši kmetje imajo nado, da jim letos ne bo spomladanska zmrzlina napravila toliko škode, kakor lani.

Na Furlanskem ima letos posestnik najlepšo nado, vina, pravi, bo prav dosti, ker trta je tako zdrava, kakor je bila v srečnih časih; polje je zmrznilo in se odpočilo, zimske žetve prav lepo kažejo in sploh začnemo spomlad z najlepšim upom, a čas do žetve je dolg in kedo ve, kolikokrat nas bo do tiste dobe, tepla „božja šiba“ za naše velike pregrehe, kakor nam jih zdaj vsak dan očitajo postni pridigarji in klerikalni listi.

Tukaj v Gorici imamo neko gospinsko društvo za podporo ubogih; a namen tega društva s letošnjemu jezuitskemu postnemu pridigarju nič ne dopada; oni dan je te gospe pokregal, češ, da bi se denar, katerega nabirajo, lahko boljše obrnil, namreč polaril naj bi se cerkvam. Vendar pa menda gosp. pridigar nij

pomislil, da pri tem društvu so gospe raznih ver in da posebno delalna je ravno neka lepa židinja. Naši drugi pridigarji se uže začeli križarsko vojko proti konfesionalnim postavam in sploh se klerikalstvo v našem mestu postavlja na noge. Čudna prikazen je tedaj v tej dobi, da v našem mestnem starešinstvu se je začel nek prevrat, ki je obrnjen proti klerikalcem. Pred 12 dnevi smo čitali v „Triester Zeitung“ neki popis občnega zbora katoliškega društva, katerega organ je „L' Eco del Litorale“. Ta dopis sklepa z besedami: „in družih neumnostij niso sklenili“. Ko po tem dopisnik govori o prih. volitvah v goriški magistrat, naravnost pravi, da je klerikalcem odklenkalo v našem mestu. Sumi se, da je oče onega dopisa sam dr. Pajer, kateri se je bil pred dvema letoma zvezal s klerikalci, in bil po njih tudi voljen v mestno starešinstvo.

Če je temu res tako, se je v resnici moral zgoditi velik prevrat. Zdaj pa je uže gotovo, da vlada, ki je par let podpirala klerikalce, zdaj menda po svojih privrženecih na to dela, da bi se zedinila za prihodnje volitve v mestni zbor, ki bodo precej po veliki noči, liberalna stranka z vladno. Uže se je sestavil poseben volilni odbor, kateri bo postavil kandidate in ravno iz tega se vidi, da je zveza proti klerikalcem uže dognana reč. G. dr. Pajerja pa vidimo zopet v pogovorih z njegovimi poprejšnjimi sovražniki in rivali; „ca ira“ kričijo uže nekateri liberalci, kateri hitro pozabijo in odpusté vse grehe svojim ubežnikom in izdajalcem.

Iz vsega pa se vidi, da ima vlada prav močno roko v Gorici in da je dognala, kar dolgo časa nij mogla: naši najhujši „Italjanissimi“ so ji postali pokorni. Tako se v politiki hitro vrta kolo časa, in to nij slabo, če pomislimo, da klerikalna doba našega starešinstva je bila prava zmešnjava, in da večina klerikalnih očetov nij kos temu poklicu. Gorica zdaj potrebuje razsvitljenih, izobraženih mož, ne pa oskosrčnih „Pfeiffguchserjev“, ker velika in krasna je naloga, katero mora izvršiti z vso energijo goriško starešinstvo, če in na Gorica res postati avstrijska Nizza, kakor jo uže zdaj imenuje baron Czörnig v svojem naj-novejšem obširnem delu.

Te dni pride pred mestni zbor uprašanje zaradi vodotoka; Wilhelm Ritter je nekda izdelal neki projekt, po katerem bi dobivala Gorica Sočo za pijačo in kuhinjo. Večina prebivalstva se vendar roga temu projektu ter želi piti dobro studenčev vodo; prav ima, če se ima uže kaj potrositi, naj raji nekoliko več potrosijo, pa mestu, ki hoče biti zdravilni kraj, naj se preskrbi dobre, zdrave vode, saj imamo mnogo najboljših studencev v okolici. Nadaje bo te dni starešinstvo obravnavalo drugo važno zadevo, namreč odstranitev sedajnega mirodvora in zidanje novega v naj-novejšem štilu. To je prašanje velike važnosti. Sedajni mirodvor leži prav na poti, kder se mesto širi proti kolodvoru; če se tedaj ne odstrani, in hitro odstrani, bo to mnogo škodovalo napredku našega mesta. Za to pa bi bilo dobro, da bi naši mestni očetje to nujno zadevo uže letos rešili. Nov mirodvor bo najbrže blizu židovskega na dunajski cesti, iz starega pa se menda napravi lep javni vrt, ali park. Še druge važne zadeve, ima rešiti naše zastopstvo, pa v prvi vrsti je vendar le voda in mirodvor. Vse to pa zahteva denarja, in ta denar se ne da prisediti; zatorej bo treba dolg narediti in

„Golos“, velik narodni gospodar, bo imel zopet priliko kričati, da mi svetujemo dolg na dolg.

Mi imamo tukaj neko „Seidenbau - Versuchs-Station“, katera pa menda po nevednem sluje po svetu, kajti te dni je poslal neki gospodar eno in isto seme v preiskavo, pa vsakokrat mu je bil naznanjen drugi rezultat, enkrat čisto zdravo, drugokrat 2%^o, potem 6%^o, 10%^o vtelesenega semena. Po tem pa zanašajte se na take velike učenjake. Učenost je prav redka, pogostoma pa se nahaja humbug.

V Avčah 21. marcija. (Izv. dop.) V 11. listu Glasa se odmeva Peter Bratuž na odgovor, katerega sem bil jaz v Soči o kalških volitvah priobčil. Pred vsem mu moram čestitati, da se je tako lepo latinskega naučil, da uže vé, kaj pomenja „hic Rhodus, hic salta“; kdo bi si mislil, kmečki krčmar v Kulu zna latinsko?

Še bolj pa mu moram čestitati, da si je prebiraje „olikanege Slovence“ toliko lepih in galantnih izrazov zapomnil, kakoršni so „oslovsko kosmata useša“, kaštronsko zaletovanje, „merhavino gledali“ i. t. d. Na teh sladko-medjenih besedah spoznavam blagoslovljeno kukovico, katera je Bratužu svoja jince podtaknila.

Pravilo zaradi nerazdeljivosti katastralnih občin v tem pomenu, da občinski oddelki ne morejo postati samosvoje županije, je tako vtrjeno, da na Goriškem nemi do zdaj še prav nobene izjeme in kam bi tudi prišli, ako bi hotela vsaka vas samostalna županija postati? Kar se tiče kalške prošnje za ločitev je pač mogoče, da je kalški odledek uže popraj po samostalnosti hrepnel, a istina je pa, da je sedajni gosp. vikar to hrepenenje s prav nedostojnimi sredstvi podkuril. Mar vam nij znano, kako obrekljivo spričevalo je bil sestri o nemarnosti županstva? Zahvaliti se mora možki za prosti županovi, da mu nij trebalo svoje predrznosti v istojnem kraju zagovarjati.

Do zdaj so bili župani kulške županije uže 23 let v levpskem vikarjatu — menda za to, ker so bili tukaj za to službo sposobni možje; jaz vem celo, da so jih Kuljani prav prosili, da bi županovali in da so jim celo plačo ponujali, — v novejšem času in prav od kar je č. g. V. v Kal prišel, se se stvari sprimenile; zvedeni, razumni možje, kateri so se toliko let zastonj za občino trudili, niso več za rabo, na stran ž njimi in na krmilo naj pridejo nove moči in sicer naj se prenese županstvo v naprednjaško vas, kder uže kmetje latinsko govorijo. Bomo videli, kako se županija v novi dobi razvede.

Poprej so bili uže župani nekoliko časa v Kalškem vikarjatu, takrat nij po tamošnjih poteh niti srna hoditi mogla, tako so bile slabe. Ko je bil pa župan v Levpi izvoljen, vas je tako podpiral, da se je na novem prav dobra cesta naredila, proti kateri dobroti ste se do ministerstva pritoževali.

Navada je bila v naši županiji do zdaj vselej, da si je vsaka vas svoje ceste in poti sama z robotami popravljala in vzdrževala; če je kalška svoje zanemarjala, kedo je tega boljše kriv, kulški podžupan, kateri bi se moral za domače reči v prvi vrsti brigati, ali eno uro od Kala oddaljeni župan?

Zakaj vsaj pri seji nobeden izmed 6 starešin vašega vikarjata ne predlagal kakega cesinega dela ali popravljunja; saj veste, da je župan dolžan izvrševati starešinstvene sklepe. Sam pa ne more zaukazati takih del, katera prizadevajo občinarjem stroške ali robote.

Kitica ljubeznih sonetov.

(Po raznih piscih zložil Bogdan Ternovec.)

1.

„Zdravo bila, kučo plemenita.“
Stanko Žerovaik.

Šepljaj pozdrav do bele tje mi hiše,
Predraga kder prebiva ljuba moja,
Rasti nadzemske, tenka kakor hoja,
Lepota, ka že za me v prsih zdise.
Od koder hladna sapica mi piše,
Z obraza da mi briše kape znója,
Obrani časnó vsaj me mislij boja,
V katere vtapljam više se in više.
O zdravo vse imetje, vsi prostori,
Vse sobice, po kterih ona hodi,
Nastroj, pri kterem v izbici mi šije.
In zdrava cesta, ka mim hiše vodi,
Vse rožice, ke j-j rastó na dvori,
In zvezda jasna, ktera na-njo sije.

2.

„Solo e pensoso i più deserti campi.“
Fr. Petrarca.

Zamišljen, sam počasnega koraka
Vse najpustejše merim jaz poljane,
Oči obračam svoje, begu udane,
Tje, koder ljudskih je stopinj oznaka.
Naj prav ljudem činatev mojih vsaka
Bi srčoe krila britke moje rane:
Vsa dejanja, kim so radosti neznané
Javé, kak mi srčoe gori in plaka.
Zares, že reke, vilenice, gore,
Bregovi, gaji znajo, kako moje
Živenje je, ki drugim je neznanó.

Mi v take vendar zajti noj prostore,
Da ne bi mirne Ljelj mi vstavljaj hoje,
Ter ž njim se jaz in on zgovoril z mano.

3.

„Jak všeccky cnosti wukal staly.“
Jan Kollar.

Prav vsaka boginj se je radovala,
Ko roko na-njo stvoritelj položi,
Lep dar jej ta pokloni v zali roži
Celó svoj kinč je druga jej podala.
Je traplo spalo, ustna še smejala
Se nijso, ko jo rajski trop obkroži,
Čim boginj vsaka z dari jo obloži
Iz praha urno so jej uda vstala.
Tako prav vse živabno v njej se zblje,
Obliva sramožljivost lica njena,
Peresu vsacemu n-popisljiva.
Po noči bliše iz nje oči se siplje,
Po dnevu htel pa solnce bi ognjena
Raj gledati ko lica njena živa.

4.

„Ora che 'l cielo e la terra e il vento face.“
Fr. Petrarca.

Sedaj, ko zemlja in nebó miruje,
Zveri in tice 'Mora je obdala,
Zvezda koleša noč v tečaj je djala,
Ko morje se z valovi ne bojuje:
Gorim, motreči mislim, ka uničuje
Me, v sladko kazen pred očmi je zala;
Moj stan je vojna, polna gnjeva, žala,
Še samo misel na-njo me vmiruje.
Tak ena sama bistrica vstavlja,
Mi med in belin, s kterim jaz živim se,
Le ena zdravi i rani mene roka.

Zakaj se ne konča še moja muka?
Sto krat unrem na den, sto krat rodim se:
Tak delč še ol pravega sem zdravlja.

5.

„Quando entvar comeco com voz branda.“
A. Ferreira.

V glas komaj začnem klicati jaz ljubi
Preljabeznjivo meni ime tvoje:
Razpne se roža, tičica zapoje,
Klasovje nikne, v lugu vse se snubi.
Z nebes oblačč sliherni se gubi,
In mavrica pokaže svoje boje,
Tožnik zapušča grenke jade svoje,
Mladeč svojó deklico poljubi.
Pa vs: se smeje, vse igra se, skače,
Vsa zemlja se prerójena dozdeva,
Še ista noč razgrinja svoja čuda.
Le duša moja toži vedno jače;
Ljubezen divna! kaj me tak razdeva,
Ko vsem stvarém razveseluje uda.

6.

„Da ti mogu, draga, prikazati.“
Medo Pačić.

Da bi zamogel, draga, razodeti
Ti krasne senje, s kimi te sledi,
Z nebesa v noči, kedar mesec bleedi
Zvonikov zale kupe vse obscveti;
Pa da zamoreš sama razumeti
Še s kako pomajo v srca móga srédi
Pušični zbrani tvoji so pogledi,
Ki hčejo me raztreskati na sveti;
Kar čudoma ti vsa bi se zavzela,
S poganom bi uprjeje je navdala,
Težila vmenjšala bi mi velika,

G. Bratuž očita meni in mojim prijateljem, da nismo poznali pri zadnjih volitvah §. 1. obč. v. t. aka. Naj stvar pojasnim. Prišli so nekateri volilci v žalskega vikarjato, ki niso bili v davkarskih knjigah in tedaj tudi no v volilnih imenikih vpisani. Ker jih volilna komisija prav iz postavnih razlogov nij pustila voliti, začeli so prepir. Kedo je bil tega kriv, ne bom tukaj zopet navajal in ponavljal, sem uže zadnjič povedal. Gotovo je, da so se pri volitvah nepostavnosti godile; koliko je zaradi tega nepostavnih glasovanj, ne gre ta nij treba meni računati, a praviloma bi morala vsaka nepostavnost vsakemu dejanju, katero se ima po postavi izvršiti veljavo vzeti je uničiti.

Dalje spominja dopisnik na neko orehovo drevje, katero je hotelo nekda levpsko (!) županstvo na škodo Kaljanov prodati, da bi s tem medli levpski kasi pomagalo, — na razdelitev občinskih zemljišč, po kateri bi reveži skoro nič ne dobili, na vinski dac, kateri je Bratužu in občini skoro 100 gld. požrl. — O vseh teh zadevah je ravnal župan na podlagi popolnem postavnih starešinvenih sklepov, Prodaja orehovega drevja je bila sklenjena za to, da bi se skupni kasi cele županije pomagalo, kajti, kolikor mi je znano, nemajo niti Levpa, niti Kal, niti Lom svojih posebnih kas — in sklenilo se je posebno zato, da bi se dokladek davkom zmanjšale, iz enakih razlogov se je naložil tudi vinski dac, katerega imajo tudi drugod in je popolnem postavna davščina.

Razdelitev občinskih zemljišč je sklenilo starešinstvo, kakor se mu je za prav zdelo; županstvo nema pri tem nobene zasluge in nobene krivde.

Da je g. vikar k volitvi spodbujal v cerkvi in rabil v ta namen nedostojno sredstvo, kakoršno sem navedel, namreč strahovanje s krišpanjem, kedar pride čas spovednih listov, je čista resnica, katero lahko z mnogimi pričami dokazem. Da je taka sredstvo, posebno če v cerkvi rabljeno, še hujše nedostojno, mi bo vsak razumen človek rad pritrtil. In tako bi lahko pobil stavek za stavkom, ali če hočete besedo za besedo Vašega dolžega dopisa, s katerim precej okorno umivaje č. g. vikarja V., (to je samega sebe) prav neotesano mahate po sedajnjem županstvu, katero je prišlo v najin prepir, kakor Poncij v vero. Pa naj bo za danes in za vselej zadosta, rajši se bom po vašem poduku pripravil za učiteljstvo ali za kar si bode, nego bi se dalje pričkal sé surovim svojeglavcem. Se zares ne plača!

Iz ajdovske okolice. 28. marca 1874. (Izv. dop.)
Prečitalsemu dopis iz goriške okolice dne 17. marca, v št. 12 cenjenega lista „Soča“, zdi se mi vredno še nekaj spregovoriti. Mi kmetovalci imamo skrb, da bolje, ko je mogoče, naše polje obdelujemo ter da se potrudimo sebe in svoje ljudi preživiti; a premalo uovine čitamo, da bi razvideli, kde, kedaj in po kakem načinu se nam krivica godi. Sedaj si nam pa draga „Soča“ razkrila, kako neprimerno visoke so naše tarife od kranjskih. Mi gotovo Kranjcem ne zavidamo, ker dnevajo se nam še te previsoke, a čudne prikrazni si ne moremo raztolmačiti, da mejna posesiva so tako različna cenjena. In naša zemljišča so poleg tega še jako podvržena bojni, vodam in drugim naravnim ne-

priležnostim. Da, če bodo take tarife ostale, ne bomo za nič drugoga se trudili, nego da bomo davke plačevali.

Prav imš draga „Soča“, da to zadevo županom na srce polagaš. Naj se naši župani vendar enkrat vzbudijo in naj napravijo skupno pritožbo. Govori se sicer, da so to župani iz ajdovskega okraja uže učinili; dobro, naj je posnemajo še drugi. Kedar trka, temu se bode morda vendar odprlo! Veseli nas kmetovalce, da se za to nekateri župani uže potegujejo. Za take pritožbe se najboljše trudi črniški župan, za to bodi mu posebna hvala izročena! Na nege tedaj vsi, komur je kaj mari pozdigaj kmetijstva!

Kmet iz ajdovskega okraja.

Politični pregled.

Zadnjih 8 dnij bila je v drž. zboru debata zaradi proračuna, katera je bila pri raznih posameznih točkah jako zanimiva in viharna. Posebna razburjenost je vladala v hiši, ko je prišlo na vsto prasanje, ali se da jezuitski bogoslovni šoli v Innsbrucku še kaj državne podpore, ali ne; 7 ur je trajalo pričkanje, Giskra, Herbst, Suesse govorili so odločno proti vsaki podpori; vendar pa je pri glasovanju ministerstvo zmigalo z 148 proti 115 glasovi in jezuiti v Innsbrucku dobé tudi letos podporo, za katero so glasovali vsi strogo ministerijalni, po tem poljski, rusinski poslanci, vsi pravnarji in od Mladoslavencev Razlag in Pfeifer, Vošnjak je proti glasoval, Nabrigoj se je zdržal glasovanja, od goriških je edini Tacco proti glasoval. Iz te debata in iz glasovanje se zopet vidi, da ministerstvo nijna prave večine in da si pomaga vsakokrat z drugačno večino; nadalje se vidi, da tudi ustavoverna stranka je uže močno raztrgana in brez vodje, ker Giskra in Herbst prišla sta ob ves kredit in kmalo postaneta popolnoma brezupliva, ker znači uže to, da oba ta kolovodja bi ne bila kmalo voljena v delegacije.

Druga važna debata se je vnela 27. in 28. aprila pri privoljevanju svot za razne šole. Fanderlik je interpelloval vlado, zakaj ne upeje česke paralelke na bernski tehniki, govoril je dr. Razlag zaradi slovenskih srednjih, po tem je tudi dr. Vošnjak prav dobro in tehtno dvakrat govoril za slovenske srednje šole in podal resolucijo, da se učiteljska izobraževališča v Mariboru, Ljubljani, Gorici, Celovci in Trstu tako uredé, kakor je potreba slov. narodu in drž. osnovnim postavam primerno. Posebno živahno je Vošnjak ustavoverce v svojem drugem govoru pobijal, ko je izvedel, da hočejo čez njegovo resolucijo stopiti na dnevni red. Končal je svoj govor s pomenljivimi besedami: „Čemu nam bode politična in religiozna svoboda, ako nas tlačite v tako v narodnem obziru? Ali pak si morebiti oni pogum, ki se vam je bil izgubil pri glasovanju o jezuitski fakulteti, hoče danes lavorjev nabrati v boji proti slovanskemu narodu. Ta boj je nevaren koj, ki bode konečno koristil le reakciji in absolutizmu“. Vošnjaku je protivil Dežman, zagrizen in nepoboljšljiv nemčur, češ, da njegovi volilci so veseli nemških šol in da za-nje prosijo, da tedaj vse, kar drugi kranjski poslanci pravijo nij res. No, ali se ne sramuje Dežman tolike unične drznosti ali se ne boji, da ga bode njegov lastni narod še v gomili — preklinjal? Govorili so še marsikateri Slovani in britko tožili proti krivici, ki se godi slov. narodom po ustavoverni vladi; a vse zastonj; ustavoverce nij vse to uže ginilo, oni hočejo ostati otrpujeni zatiralci slovanstva in vkljub vsem dokazom se je upal predsednik ministrov knez Auersperg trditi, da se Slovanom v šolah ne godi nobena krivica. Ali se to ne pravi norca delati se iz tlačnega naroda?

Edini poslanec, ki je v narodnem obziru za šolo kaj dosegel, je goriški grof Coronini, on je pri budgetni debati dobro govoril stavil in resolucijo: vlada se pozivlja, da poizveduje o koristi vpeljanja družih narodnih jezikov na paralelkah goriških srednjih šol. Ta resolucija je bila sprejeta, koliko bo to pomagalo, bomo poskusili; tukaj v Gorici se je uže govorilo, da je Coronini čognal, da realka postane italijanska; pa kakor se vidi, Coronini nij pristranski, ampak pravičen obema narodnostima. Čuditi pa bi se vendar bilo, če bi goriški poslanec kaj dosegel za Slovence, kranjski poslanci pa nič za svoje. Čudna mera bi bila taka. Sicer pa se nij nadejati od te vlade posebnih pravic. Vendar pa

naj bi se Dežman poštenosti od Coroninija učil in če Coronini kot Neslovenec priznava potrebo slov. sol na Goriškem, je to vendar velik dementi za zagriznenca nemškutarja. 28. t. m. je zopet vlada propala proti ustavovercem; Poljski tehniki v Lvovu je ministerstvu predlagalo 174 milijona podpore, ustavoverci pa so predlagali, da se to podpora dovoli le s pogojem, da vlada sama, a ne dežela oskrbuje to tehniko. Dva ministra sta proti temu predlogu govorila in rekla, da Poljski pogojne podpore ne marajo, da je tedaj predlog toliko, kakor odreči Poljakom podporo; a ustavoverci se nijso dali omeščati in obveljal je protivladni predlog z 127 proti 114 glasovi. Iz vsega se tedaj vidi, da ministerstvo nijna več zanesljive stranke, vsled česar se zdaj celo sliši o krizi in o novem birokratičnem ministerstvu, ki pa nastopi še le po tej sesiji drž. zbora.

V gosposki zbornici je uže pripravljena prva konfesionalna postava za debato, Hasner bo poročevalec in gotovo je skoro, da gosp. zbornica menda prav nespremenjeno sprejme to postavo. Nekateri škofje so zopet izdali pa jako miren protest, v katerem nadržno pobijajo vse §§. konfesionalnih postav. Vihar pojema. Česki svobodnjaki so imeli te dni shod v Pragi, in so sklenili, da noben Čeh ne more mirno gledati, če se spomin Husov tako skruni, kakor se je oskrunil v dunajskem katoliškem društvu. Državni zbor je pretrgan čez praznike in bodé zopet skup stopil 15. aprila. 20. t. m. se snidejo delegacije in bo tistikrat drž. zbor za 4 do 5 dni pretrgan.

Ogrska vlada misli sklicati srbski cerkveni zbor, da voli patrijarha; s to namero je zadovoljna večina poslancev v Pančevi, kder je volilo 4000 volilcev skoz 4 dni, zmagal je narodni kandidat dr. Polit.

Na Francoskem so zmigali povsod republikanci; upanje je tedaj, da se bode stvar tudi tam na bolje zasukuila.

Na Španjskem gre tudi republikancem srečnejše od rok; vzeli so Karlistom najugodnejši kraj, San Pedro, in zadnje dni tudi Murieto.

Porotne sodnje.

23. pret. meseca je pri nas začela porotna sodnija. Mi gotovo iz srca pozdravljamo to najvažnejšo pridobitev nove svobodne dobe. Ljudstvo bodé odslej poklicano, da samo sodi, je-li kedo prestopil postavo ali ni, in več se nam ne bo treba bati, da je naša čast, naše življenje izročeno solišču, katero obstaja iz plačenih uradnikov, ki manje ali več stojé pod uplivom vlade in nje političnih teženj. Ne samo naša vest, ampak tudi človeško dostojanstvo zadobi po porotah svojo pravo vrednost, in še več, sodilo se ne bo po urtvi črki zakonika, ampak po prepričanju, po vesti in po naravnih vtisih, katere napravljajo dogodjaji na poštenega in vestnega človeka — le težko se bo zgodilo, da postane kak zatoženec žrtve strogega interpretiranja mrtve postave; pri razsodbah bode le duh postave merodajen, kajti na nejurista sodnika ne uplivajo one tesne meje postave, oni doigčasni protokoli preiskovalnega sodnika in one vse formalitete, na katere so včasih kriminalni sodniki več težili, nego uže še tako mojsterski in dokazljivi zagovor. Prve tri razsodbe goriških porotnikov so jasno pokazale, da porotniki stojé na stališču: rajši sto krivih nekrive spoznati, kakor enega samega po krivem obsoditi. To nam je uže dokaz, kake visoke moralne vrednosti so porotne sodnje. A one so tudi šola za ljudstvo; tam se bomo učili spoštovati postavo, po porotah se bo ljudstvu vtisnila ljubezen do prava, množilo se bode število dobrih, kajti v obče se bo ukoreninila misel in zavest, da po žaljenih postavah nij žaljen cesar in njegovi namestniki, ampak da je žaljeno ljudstvo samo, katero si je dalo postavo. Po porotah doseže ljudstvo tudi svojo suverenino čast, ker ne več posamezni ljudje, ampak ljudstvo samo bo sebi sodnik in zaupanje bo stopile na prostor sumljivosti.

Dozdaj so imeli sami časniki privilegij porotnih sodnij, a ta privilegij je postal iluzoričen vsled objektivnega obravnavanja in čestokrat se je godilo, da so pri sojenju tiskavnih prestopkov uplivalo politične strasti, kakor na Českem; zdaj po temu nekoliko drugače, posebno če obvelja v drž. zboru predlog, da se ima tudi konfiskacija po porotnih razsoditi. Mi goriški Slovenci imamo tedaj pravi uzrok pozdravljati porotne sodnje iz stališča svobode, napredka, lastne zavesti in javne morale. Vendar pa je nam goriškim Slovincem prišla porota v podobi lepe rožice, ki nas precej sé svojim trajem globoko v srce piči. Mi Slovenci na Goriškem, dasiravno nas je 2/3 vsega prebivalstva, nij mamó svojih porot, ampak tirajo nas pred tujo italijansko poroto. Na porotnih klopih sedé večinomá Italijani, ki ne razumejo našega jezika in če

Okó na svojega bi ljubovnika
Prijazno se ozrlo, deva zala,
Pa v moje bi naročje pohitela.

7.

„Ponni ove l Sol occide i fiori e l'erba.“
Fr. Petrarca.

Postavi me, kjer solonce cvetje ubiva,
Al tje, kjer ono led in sneg zmaguje,
Postavi me, kjer zmierno se vzdiguje,
Al tje, kjer se rodi, al kjer se skriva.
Postavi me, kjer Mora je al Živa,
V najkrajšo noč, ali v den, ko se steguje,
Postavi v svit me, al kjer tma kraljuje,
V jeseni čas, al ko te zima zviva.
Postavi me v nebó, na zemljo, v brezno,
V visoke gore, ali v doln močvare,
Med svobodne, nesvobodne duhovi.
Postavi v slavo temno me al trezno,
Tak, kak sem mladih bil, bom leta stare:
Izdihal vedno britke bom zihove.

8.

„Ein sänger in den frommen rittertagen.“
Uhland.

Sovražniku nasproti ko postavi
Se neki vitez pevec, v bitki hudi
Razsajal sicer je, nu čim se vtrudi
Kazaje rane slugi tak mu pravi:
„Osrčje to, kedar se kri ma ustavi,
Kar vzemi, shraniti ga ne zamudi,
V posodo dano mi od nje je zgrudi,
Oboje jej podavši, jo pozdravi.“
Tako mi je izdihati brez mira,
Da tvoje drago le ime izustim,
Na srci smrtno grlm si osodo.
I primi to srcé, ki za te vmira,
Ko zemljo v večne čase jaz zapustim
V izbranih pesem zlato to posodo.

